

Netwerk **Effectief Jeugdstelsel** Amsterdam

3^e Actualiteitencollege 2023

HOE ZORG IK VOOR EEN GEDRAGEN VERKLARENDE ANALYSE?

Harrie van Leeuwen & Marca Geeraets

Bureau PEERS

Agenda

1. Wat is een **verklarende** analyse?
2. Waarom een **gedragen** verklarende analyse;
Wat betekent gedragen?
3. **Hoe** kom je tot een gedragen verklarende analyse?

Wat helpt **niet**?

Wat vooral **doen**?

Handout

Video

Wat is een verklarende analyse

Expertisecentrum
Gezinnen met
meervoudige en
complexe problemen

KENNISWERKPLAATS
JEUGD FRIESLAND
SAMEN | LEREN | DOEN

De verklarende analyse: Een gezamenlijke 'werktheorie' bij complexe zorgvragen

De term *Verklarende Analyse (VA)* wordt binnen de jeugdhulp veel gebruikt. Soms lijkt het wel dé oplossing voor alle problemen. Tegelijkertijd is er veel onduidelijkheid over wat een Verklarende Analyse precies is. We gebruiken allemaal **andere termen** en er zijn verschillende opvattingen over wanneer een VA noodzakelijk is. Altijd in ieder jeugdhulp traject? Of alleen bij ingewikkelde problemen en complexe zorgvragen? En wat is het verschil tussen een VA en een vraag- of probleemanalyse? Tot slot zijn er verschillende hulpmiddelen die professionals¹ kunnen gebruiken, zoals werkkaarten, online tools en invulformulieren.

Wat is een verklarende analyse?

De **verklarende analyse van psychosociale problemen** *verklaart* waardoor de problematiek is ontstaan, voortduurt of zelfs verslechtert.

Daarin kunnen verschillende factoren op een ongunstige of juist gunstige manier op elkaar inwerken. Vrijwel altijd spelen meerdere invloeden een rol (**multicausaliteit**).

De redenering over de onderlinge **samenhang** tussen de invloeden vormt de verklaring. De wisselwerking tussen de invloeden kent een **circulaire causaliteit**

Waarover maak je een verklarende analyse

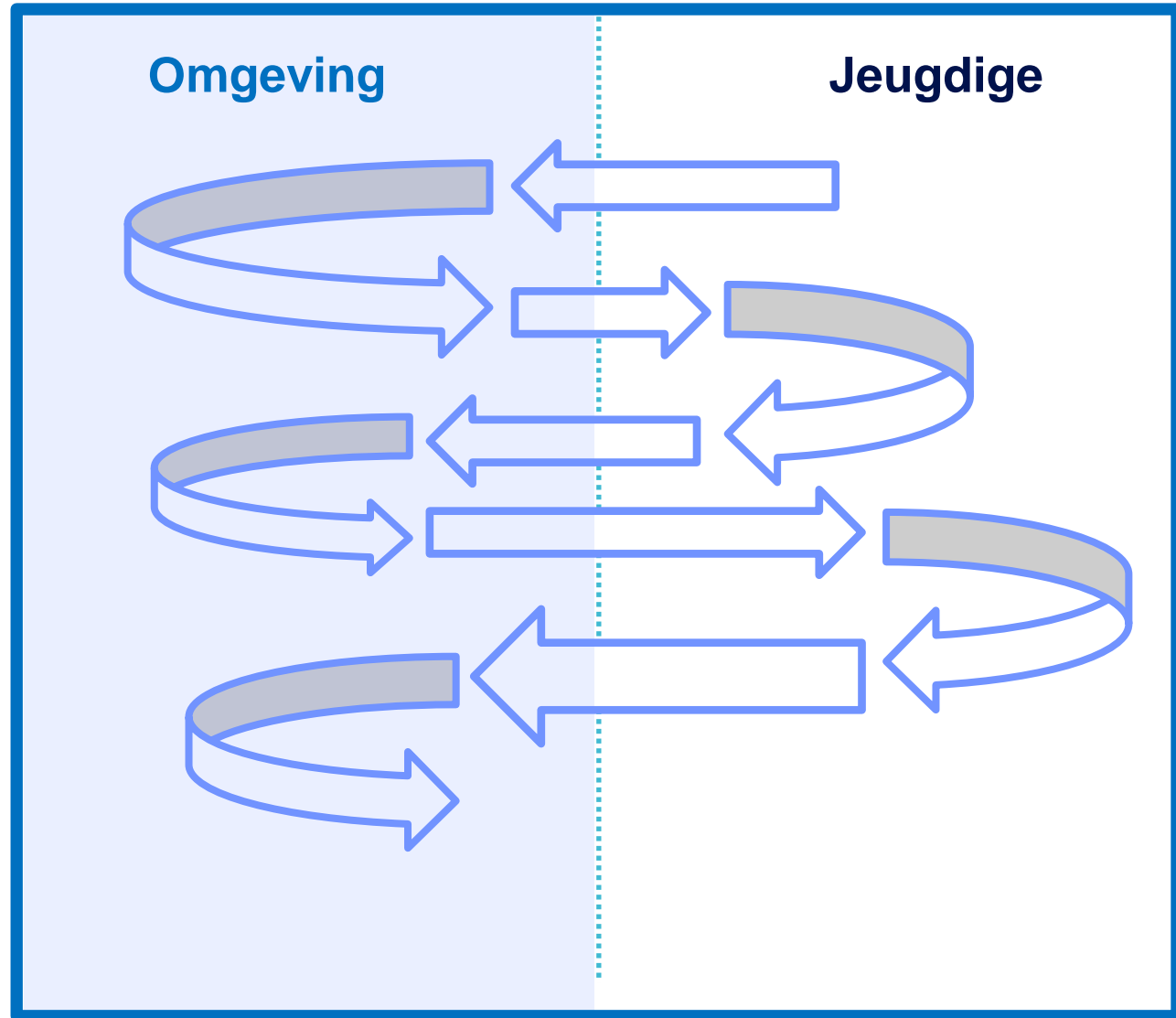
- **Individuele problemen in relatie tot** persoonskenmerken en omgevingsinvloeden
- **Opvoedproblemen in relatie tot** persoonskenmerken van de opvoeder en de omgeving van de opvoeder (inclusief een kind met speciale opvoedbehoeften).
- **Gezinsproblemen in relatie tot** structuurkenmerken van het gezin en de gezinsomgeving.

Circulaire causaliteit
tussen
persoonskenmerken
en
omgevingsinvloeden

Transactioneel
proces (Sameroff, 2010)

Verklarende analyse: basis voor de besluitvorming over doelen en interventies

Werkwijze en uitkomsten

1. Met behulp van schema of ad hoc creatief proces

3. Voldoet aan VEST criteria plausibele verklaring

5. Gedragen karakter: verklarende pitch cliënten

2. Gezamenlijke onderneming met cliënten

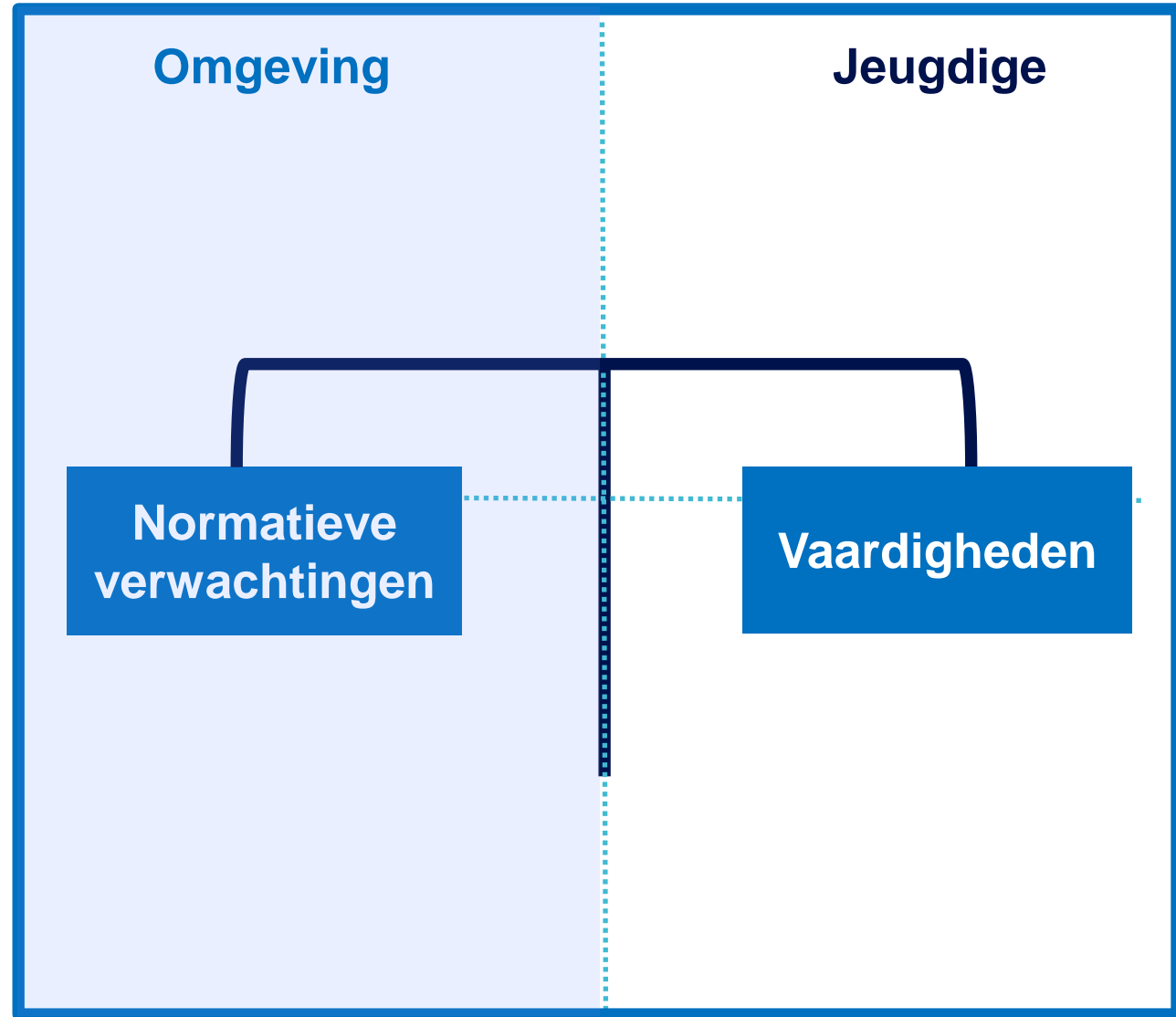
4. Best mogelijke verklaring voor betrokkenen binnen grenzen van vakkennis

6. Handelingsgericht sturen bij opstellen (geïntegreerd) plan van aanpak

7even Factoren bij integraal redeneren

Eerste tweedeling:
individu-omgeving

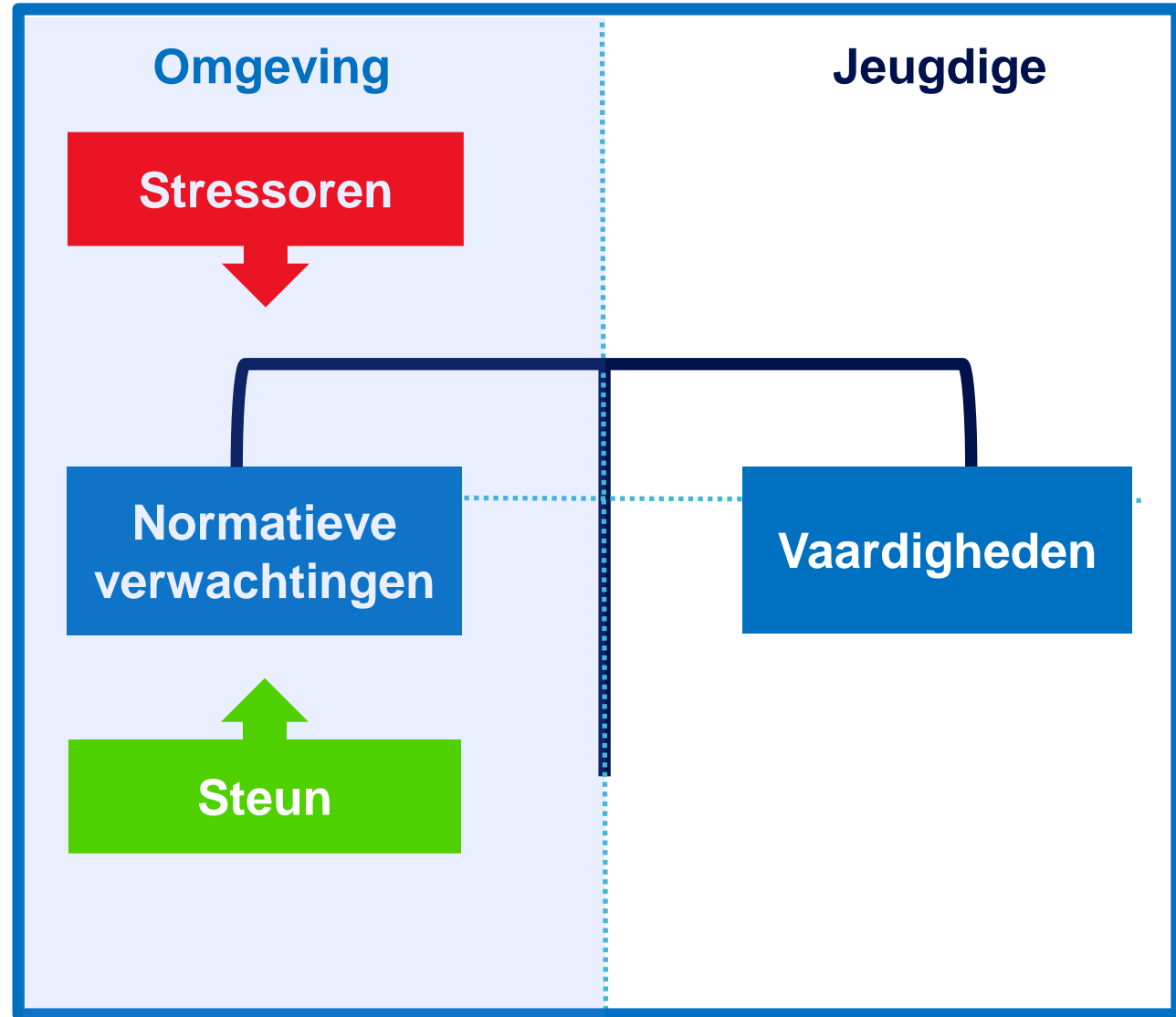

7even Factoren
bij integraal
redeneren

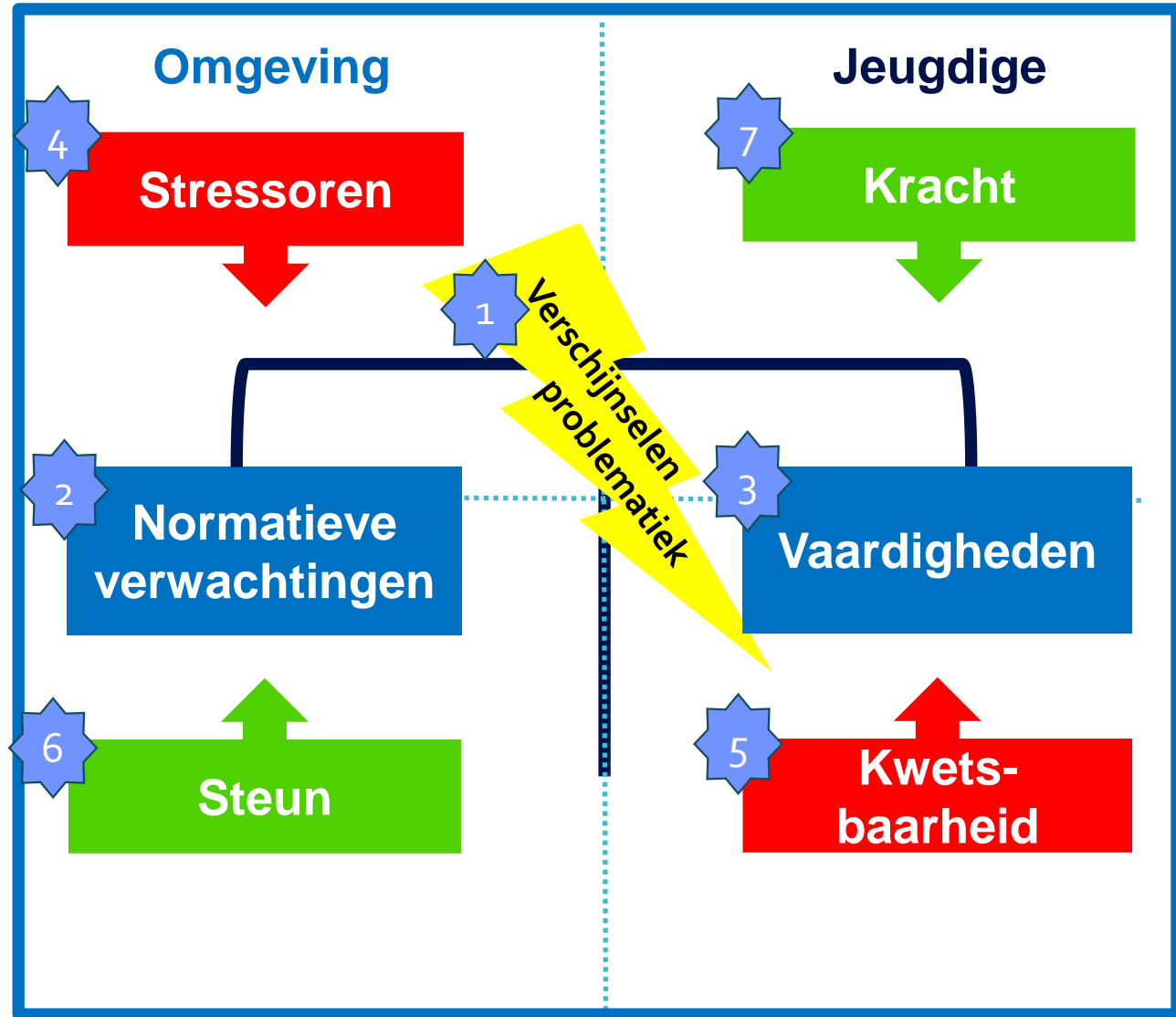
Tweede tweedeling:
Steun - stressoren

7even Factoren
bij integraal
redeneren

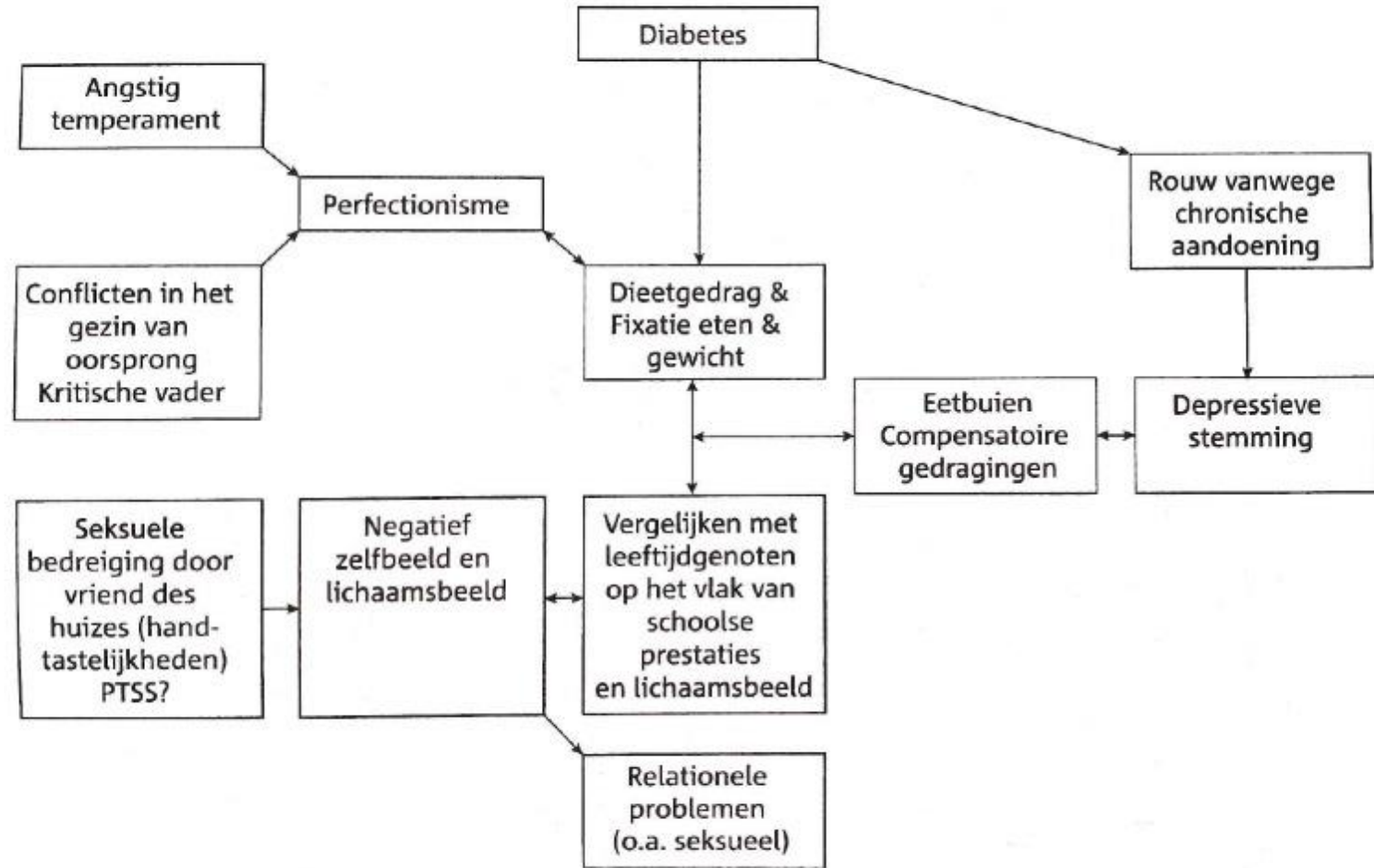
Derde tweedeling:
Kracht -
kwetsbaarheid

Alternatief

Figuur 4.1 Het individuele verklaringsmodel voor An

NB : in het model zijn ten behoeve van de leesbaarheid niet alle pijlen waarmee de verbanden worden aangegeven expliciet getekend

Waarom een gedragen verklarende analyse

Soms wordt dat ook een gedeelde verklarende analyse
genoemd

Gedragen of gedeeld

Maakt dat uit?

Gedeeld is de letterlijke vertaling van 'shared' decisionmaking.

Die term gebruikten we eerst. Maar in de praktijk blijkt dat vaak te worden opgevat als **meegedeeld.**

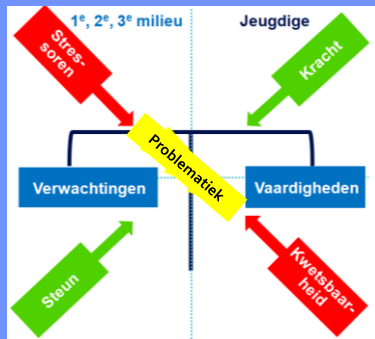
Het gaat ons om het **eigenaarschap** van de ouders en de jongere.

Daarom noemen we het nu **gedragen.** Ouders en jongere kunnen **hun** verklarende analyse actief uitdragen. Inbrengen als het nodig is.

Een voorbeeld hoe dat werkt vertelt een moeder in het volgende filmpje

Op welke manier heeft de gedragen V.A. deze ouder geholpen?

Vragen

Gedragen

#Hoe dan?

Verklarende analyse: basis voor de besluitvorming over doelen en interventies

Werkwijze en uitkomsten

1. Met behulp van schema of ad hoc creatief proces

2. Gezamenlijke onderneming met cliënten

3. Voldoet aan VEST criteria plausibele verklaring

4. Best mogelijke verklaring voor betrokkenen binnen grenzen van vakkennis

5. Gedragen karakter: verklarende pitch cliënten

6. Handelingsgericht sturen bij opstellen (geïntegreerd) plan van aanpak

Drie stappen

1 Verschillende, maar gelijkwaardige inbreng
ervaringskennis en vakkennis

Samen; we
hebben elkaar
nodig.

2 Mindmap én verhalende vorm

De VA: visueel en
narratief
ondersteund

3 Eigen uitleg

Door uitproberen
voorbereiden op
belangrijke
gesprekken

Stap 1

- A. Ik heb je **nodig** om een verklarende analyse te maken. Jij kent jezelf/ je kind het best. Om een goede analyse te maken zijn voorbeelden nodig over thuis, op school en met vrienden. Door **jouw voorbeelden** krijg ik er een beter beeld bij en gaan we het over de dingen hebben die er echt toe doen.
- B. Ik heb eerder met ouders en kinderen met zulke problemen gepraat. Jouw probleem **komt vaker voor**. Ik heb er ervaring mee om uit te puzzelen wat maakt dat het **niet vanzelf weggaat**. Dat noemen we een verklarende analyse en daarmee kunnen we bedenken welke oplossingen kunnen helpen.
- C. We weten van een aantal dingen wat werkt en wat minder goed werkt. Ik weet niet op voorhand wat bij jou werkt, daar gaan we **samen over puzzelen** en kijken wat bij jou past. En door het **uit te proberen** komen we er achter of de werkhypothese klopt of dat we nog een beetje moeten bijstellen.

Verklarende analyse: basis voor de besluitvorming over doelen en interventies

Werkwijze en uitkomsten

1. Met behulp van schema of ad hoc creatief proces

3. Voldoet aan VEST criteria plausibele verklaring

5. Gedragen karakter: verklarende pitch cliënten

2. Gezamenlijke onderneming met cliënten

4. Best mogelijke verklaring voor betrokkenen binnen grenzen van vakkennis

6. Handelingsgericht sturen bij opstellen (geïntegreerd) plan van aanpak

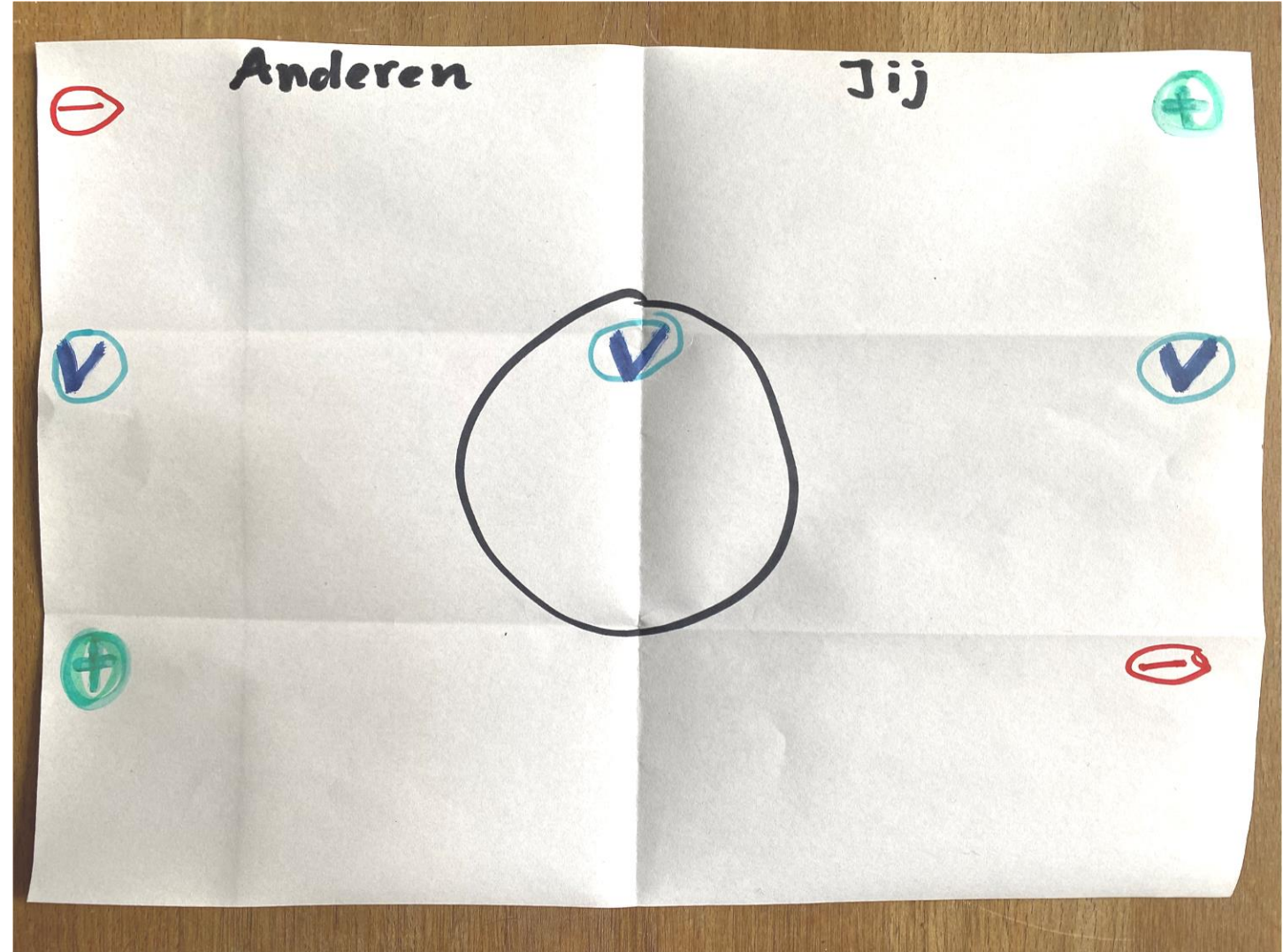

Stap 2 Visuele ondersteuning

- A. Het helpt om een **vast format** te gebruiken dat voor de jeugdige/ouders een **logische samenhang** heeft.
- B. Voor het bespreekmodel heb je **1 a-viertje** nodig
- C. Met kleuren blauw, rood en groen worden de invloeden geordend op de **verschillende assen**.
Vervang de begrippen door een plus en een min als dat makkelijker is.
- D. Schrijf de **trefwoorden** op.
- E. Soms is het handiger om alleen 1 probleem uit de top drie te bespreken en **niet alle problemen tegelijk**.

Een werkblad
voor de
visualisatie

Een werkblad voor de visualisatie

Anderen

- Vroeger: klasgenoten die pesten
- Nu: - groepjes
- oneven met fietsen

Met plezier naar school gaan

Mindy die me altijd meevraagt

• anderen zijn aardig als ik mee doe

Jij

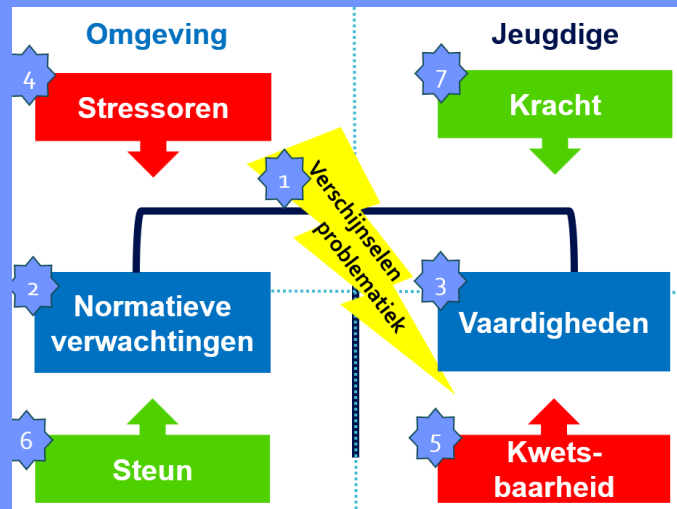
- goed in concrete voorbeelden geven
- wil inzetten voor verandering

Bang om naar school te gaan

- Wat lukt: als ze vragen, meedoen, plezier hebben
- Moeilijk: zelf naar toe gaan, een voorstel doen

- verlegen zijn
- ervaring met buitengesloten worden
- denken: 'ze vinden me stom'

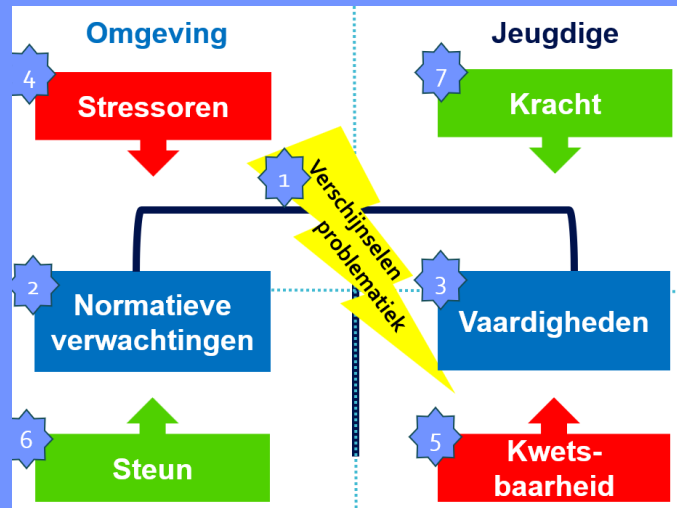
Stap 2 Narratieve ondersteuning

1. **Verschijnselen**: *waar jullie voor komen is...; waar jij last van hebt is...*
2. **Verwachtingen**: *jouw ouders willen graag dat, hadden verwacht dat jij...Wat we in de samenleving van opvoeders verwachten is dat..*
3. **Vaardigheden**: *Wat lukt is.. Waar jij nog moeite mee hebt is...*
4. **Stressoren**: *wat het moeilijker maakt is als...Het is lastiger voor u als...*
5. **Kwetsbaarheden**: *voor jou is het moeilijker om te leren...Dat jij veel meer je best moet doen om...Dat jij zo in elkaar zit dat...*
6. **Steun**: *Gelukkig helpt het dat je vader, moeder ouders partner, leerkracht ..je begrijpen..helpen met..iets bedacht hebben dat... samen met je doen...*
7. **Kracht**: *En jij kunt goed gebruik maken van je sterke eigenschappen zoals...*

Stap 2 Narratieve ondersteuning

1. *Waar jij last van hebt* is dat je er erg tegenop ziet om naar school te gaan; je hebt er soms buikpijn van.
2. *Iedereen: je ouders, de leerkracht en ook jijzelf zou het liefst willen* dat jij met plezier naar school gaat
3. *Wat jou lukt* is als ze je vragen, om mee te doen en plezier te hebben. *Waar je nog moeite mee hebt*: zelf naar een groepje toe gaan, een voorstel doen
4. *Wat het moeilijker maakt* is als iedereen op het schoolplein al in een groepje staat. En als jullie bij het naar huis fietsen met een oneven aantal zijn.
5. *Voor jou is het moeilijker omdat jij zo in elkaar zit dat* je van jezelf verlegen bent. Dat maakt het in dit soort situaties lastiger. En, dat je in klas 1 bent gepest en daar nu nog last van hebt want je denkt soms als ze staan te lachen: 'dat gaat vast over mij, ze vinden me vast stom'
6. *Gelukkig helpt Mindy*: omdat ze je altijd meevraagt. De anderen zijn aardig en laten je meedoen.
7. *En jouw sterke kant*: dat je goed bent in concrete voorbeelden geven en je wilt inzetten zodat het anders wordt.

Vragen

- Een verklarende analyse van psychosociale problemen **verklaart** waardoor de problematiek is ontstaan, voortduurt of zelfs verslechtert.
- Voor een verklarende analyse is de **inbreng** adhv voorbeelden van de jeugdige, opvoeders en andere betrokkenen **noodzakelijk**.
- Het proces van **samen verhelderen** begint met goed luisteren naar alle betrokkenen
- Het visualiseren van de **aanjagende interacties** in hun **samenhang op 1 a-viertje** helpt om overzicht te krijgen
- **Ook meervoudige gezinsproblematiek** kan op 1- aviertje
- Een **gedragen visie** op WAT (feitelijk en concreet) er aan de hand is en WAARDOOR het niet vanzelf verdwijnt (=verklarende analyse) is de basis voor **gedeelde besluitvorming** over doelen en plan van aanpak.

Op de website vrij toegankelijk:

[Publicaties](#)

[Filmpjes](#)

[Mindmaps](#)

[Digitale tool](#)

harrievanleeuwen@bureaupeers.nl

marcageeraets@bureaupeers.nl

**HARRIE VAN LEEUWEN
EN MARCA GEERAETS**

**Vakbekwaam
redeneren
in de
jeugdhulp**

Boom